

גיבורי זכויות

תכנים רבים לקוחים מהאתר "זכותי לדעת" של המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח), בתמיכת האיחוד האירופי.

נְלִסוֹן מַנְדֵּלָה

ילדות

משטר ההפרדה הגזעית בדרום-אפריקה

נְלִסוֹן (רוליהאלה) מַנְדֵּלָה נולד בשנת 1918 בדרום-אפריקה. בתקופה זאת, דרום-אפריקה עוד לא קיבלה עצמאות, והיא הייתה תחת שליטתה של בריטניה. כעבור 30 שנה, בשנת 1948, החלו לשלוט במדינה האפריקאנים (לבנים ממוצא הולנדי), אף על פי שרוב האזרחים היו שחורים. שלטון זה הנהיג משטר של הפרדה גזעית - אפּרְטֵהִיד בין שחורים לבין לבנים, והפלה לרעה את השחורים. השחורים הופלו בכל תחומי החיים:

- הגבלת אזורי המגורים, בתי-הספר, אמצעי התחבורה ושירותי הבריאות והתרבות
 - איסור נישואים בין שחורים ללבנים
 - שלילת זכויות האזרח של השחורים: רק לבנים יכלו לבחור ולהיבחר למוסדות השלטון.
- השחורים נדחקו לעבודות הקשות, ששכרן נמוך, וסבלו מעוני ומרדיפת השלטונות.

אפריקאנים
מתיישבים מצפון אירופה שהגיעו לדרום-אפריקה ב-1652 ותפסו את השלטון ב-1948.

אפּרְטֵהִיד
(משמעות המילה היא הפרדה) המדיניות של הממשלות הלבנות בדרום אפריקה שתכליתה הייתה הפרדה גזעית חמורה בין שחורים ללבנים. מדיניות זו הביאה לאפליה קשה נגד השחורים.

מאבק

נלסון מנדלה - מנהיג הקונגרס הלאומי האפריקני

נלסון מנדלה למד משפטים באוניברסיטה. הוא היה עורך הדין השחור הראשון בדרום-אפריקה שהיה בעל משרד לעורכי-דין. בשנת 1942 הוא הצטרף לתנועת ההתנגדות של השחורים בדרום-אפריקה שנקראה: "הקונגרס הלאומי האפריקני" (ANC). הודות לפעילותו נדלה התנועה במידה ניכרת ומשכה אליה המונים. מנדלה היה לאחד ממנהיגי הבולטים.

בשנת 1960 התחולל בדרום-אפריקה אירוע קשה שנקרא "טבח שאַרְפּאָוויל", שבמהלכו יצאו שחורים רבים להפגין נגד שלטון הלבנים הגזעני, וכוחות המשטרה הרגו ופצעו רבים מהשחורים. לאחר האירוע הזה החליטו השליטים הלבנים להוציא את תנועת הקונגרס הלאומי האפריקני מחוץ לחוק, והם עצרו את מנהיגה - מנדלה.

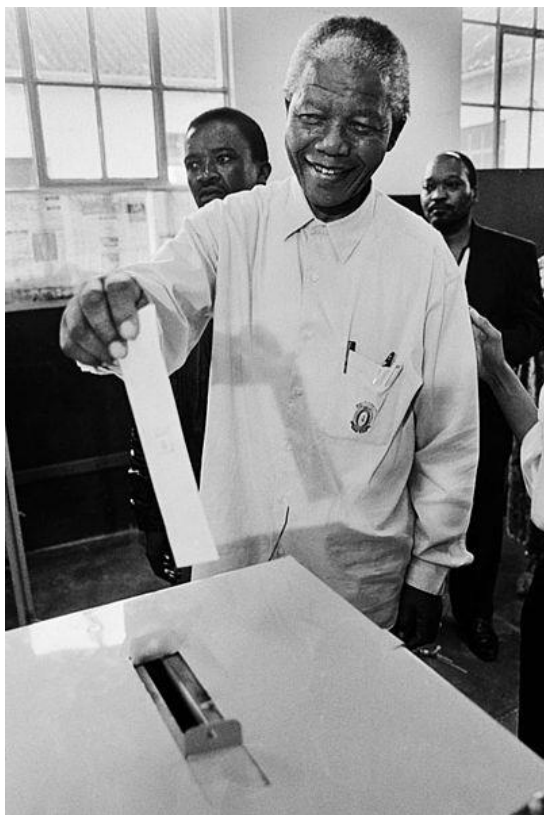
במאסר

בשנת 1961, לאחר שמנדלה השתחרר מן המאסר, הוא ירד למחֶתֶרֶת (הוא הסתתר), אך בשנת 1963 אסרו אותו שוב. הפעם האשימו אותו בקשירת קשר נגד השלטון ובפעילות חבלנית. השופטים הלבנים שלחו אותו למאסר עולם (מאסר לכל החיים) בכלא שמור באי רובן.

הקונגרס הלאומי האפריקני קבוצה פוליטית דרום-אפריקאית שהוקמה ב-1912 והובילה את המאבק נגד האפרטהייד. היא קיבלה לידיה את השלטון בשנת 1994, ומאז ועד היום היא מפלגת השלטון בדרום-אפריקה.

שלט בחוף הים בעיר דרבן שבדרום-אפריקה. השלט מציין ש"אזור רחצה זה שמור לשימושם הבלעדי של בני הגזע הלבן".

נלסון מנדלה מצביע בבחירות, 1994

בתקופת המאסר הארוכה של מנדלה הוא היה לסמל המאבק במשטר ההפרדה הגזעית. במהלך המשפט שלו נשא מנדלה נאומים חשובים ביותר נגד האפרטהייד והגזענות.

בסיום משפטו ולפני שנשלח למאסר עולם, אמר נלסון מנדלה: "לחמתי נגד שליטה של לבנים, ולחמתי נגד שליטה של שחורים. הרעיון שאני נאבק למענו הוא של חברה דמוקרטית וחופשית. בחברה זאת כל בני האדם חיים ביחד בהרמוניה, בשוויון הזדמנויות. זהו רעיון שאני מקווה לחיות למענו ולהשיגו. אך, אם נדרש, אני מוכן גם למות למענו."

נלסון מנדלה - נשיא דרום-אפריקה

בשנת 1990, לאחר שנים רבות של מאבק בשלטון ההפרדה הגזעית של הלבנים, הודיע הנשיא הלבן של דרום-אפריקה, פרדריק וילם דה-קלרק, כי הוא מכיר בכך ש"המדיניות של ההפרדה הגזעית כְּשָׁלָה".
מעתה ואילך בוטלו חוקי ההפרדה הגזעית, ופעילותה של תנועת "הקונגרס הלאומי האפריקני" הוכרה כחוקית.
ונלסון מנדלה? - לאחר 27 שנים בכלא הוא יצא לחופשי ונבחר לעמוד בראש התנועה.

פרס נובל לשלום
פרס בינלאומי שמוענק מדי שנה
למי שתרום תרומה חשובה
לשלום העולם.

נלסון מנדלה, 2008

שני האישים – מנדלה והנשיא הלבן, דה-קלרק – פעלו יחד בשיתוף פעולה. בשנת 1994 נערכו בחירות כלליות, והפעם, לראשונה בהיסטוריה של דרום-אפריקה, השתתפו בבחירות גם השחורים.

נלסון מנדלה נבחר לנשיא דרום-אפריקה.

אחת הפעולות הראשונות שעשה כנשיא הייתה להקים את ועדת האמת והפיוס. לוועדה הזאת היו כמה מטרות:

- לחקור את העבר הקשה של דרום-אפריקה;
- להוביל את המדינה אל שני יעדים חשובים: פיוס בין כל אזרחי המדינה, ובפרט בין שחורים ללבנים, ושוויון זכויות לכול.
- לתת חנינה לאנשים שהיו שותפים לפשעי ההפרדה הגזעית, אך הביעו חרטה על כך.

נלסון מנדלה קיבל את **פרס נובל לשלום** בשנת 1993.

בשנת 2013 נלסון מנדלה הלך לעולמו.

שִׁירִין עֲבָאֲדִי

תחילת הדרך

שירין עבאדי - משפטנית

שִׁירִין עֲבָאֲדִי היא פעילה למען זכויות אדם באיראן, ובעיקר - למען זכויות של נשים וילדים. בשנת 2003 היא קיבלה את **פְּרִס נוֹבֵל לְשָׁלוֹם**. היא האישה המוסלמית הראשונה שזכתה בפרס זה.

שירין עבאדי נולדה בשנת 1947 באיראן. היא למדה משפטים באוניברסיטה, והייתה לאישה הראשונה באיראן שכיהנה כשופטת. בשנת 1975 היא מונתה לתפקיד הבכיר של נשיאת בית המשפט העירוני בטהֶרָאן (עיר הבירה של איראן). בתפקיד נכבד זה כיהנה עד שנת 1979 - השנה שבה חל שינוי קיצוני במשטר באיראן.

פְּרִס נוֹבֵל לְשָׁלוֹם
פרס בינלאומי שמוענק מדי שנה
למי שתרום תרומה חשובה
לשלום העולם.

לאחר המהפכה

עליית שלטון מוסלמי קיצוני באיראן

בשנת 1979 התרחשה באיראן מהפכה שלטונית. עד אותה שנה שלטו באיראן מלכים, שהאחרון בהם היה השאה (=מלך) מוחמד רזא שאה פהלווי. בעקבות בעיות חברתיות ודיכוי פוליטי ששררו תחת שלטונו של השאה, החלה לצמוח באיראן תנועת התנגדות שהביאה למהפכה.

את מקומו של השאה תפס האַיַּאֲתוּלָה (תואר של איש דת מוסלמי) חוֹמֵינִי. הוא ייסד באיראן, שהייתה עד אז מדינה חילונית, רֶפּוּבְּלִיקָה אֶסְלָאמִית שבה כל אזרחי המדינה היו כפופים לחוקי האסלאם.

מאז המהפכה הידרדר מאוד מצב זכויות האדם באיראן, למשל:

- משנת 2000 נסגרו יותר ממאה עיתונים.
- עיתונאים נאסרו בגלל ידיעות שהם פרסמו נגד המשטר או נגד הדת.
- המשטר האיראני חסם את הגישה של אזרחים לאתרי אינטרנט, שיש בהם מידע הקשור להתנגדות למשטר או לזכויות אדם.

מפגינים בתקופת המהפכה באיראן, 1979

שירין עבאדי

זכויות ילדים ונשים

פעולות תמיכה בזכויות ילדים ונשים

השלטון הדתי הקיצוני באיראן קבע שאישה אינה יכולה לכהן כשופטת, לכן הועברה שירין עבאדי מתפקידה הבכיר לתפקיד זוטור של עוזרת משפטית. בתפקיד זה היא כיהנה במשך חמש שנים, עד שעזבה את בית המשפט והחלה לעבוד כעורכת-דין עצמאית. בתפקיד זה ייצגה מתנגדים למשטר הקיצוני באיראן, ופעלה למען זכויותיהם של נשים וילדים.

שירין עבאדי הקימה את הארגון לתמיכה בזכויות ילדים באיראן וניהלה אותו. היא כתבה ספרים ומאמרים רבים בנושא זכויות ילדים וזכויות נשים באיראן. בעבודתה היא מדגישה כי אין סתירה בין האסלאם לבין הגנה על זכויות אדם.

עבאדי נעצרה כמה פעמים בגלל פעילותה, ונאסר עליה להמשיך לעבוד כעורכת-דין.

בשנת 2003 היא קיבלה את פרס נובל לשלום.

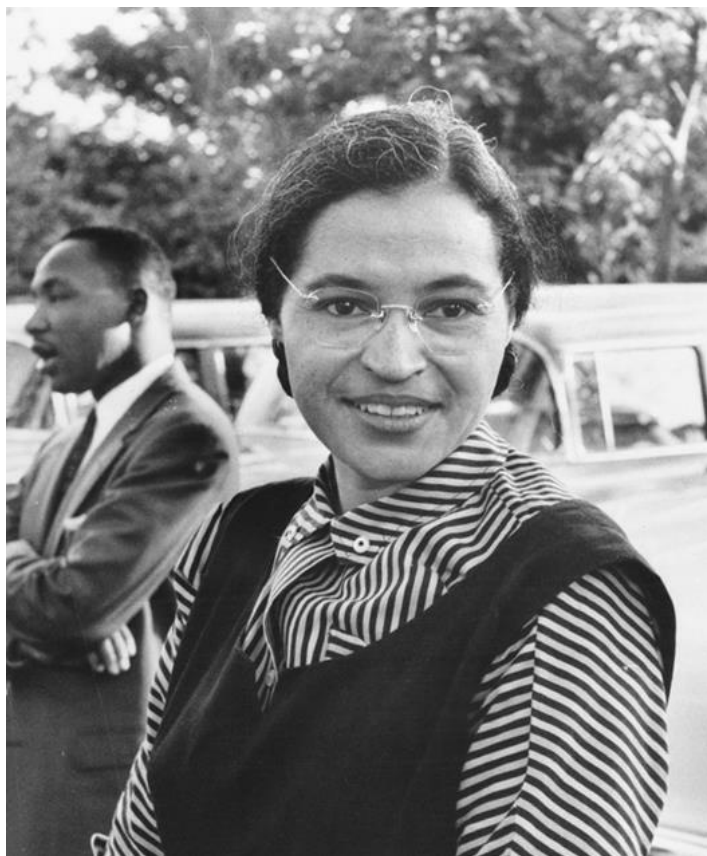
מרטין לותר קינג

אפליה

ד"ר מרטין לותר קינג נולד בשנת 1929 במדינת ג'ורג'יה שבדרום ארצות הברית. משפחתו הייתה דתית, ממוצא אפרו-אמריקני (אמריקני ממוצא אפריקני). הוא למד באוניברסיטה סוציולוגיה ותיאולוגיה (מדע הדתות), וקיבל תואר דוקטור. בשנת 1954 התמנה לכומר במדינת אלבאמה שנמצאת גם כן בדרום ארצות הברית.

אפליה של השחורים בארצות הברית ובעיקר בדרום ארצות הברית

במשך שנים רבות הייתה בארצות הברית אפליה קשה של לבנים נגד שחורים. למשל, היו חוקים שקבעו שלבנים ושחורים אינם יכולים להשתמש באותם מתקנים (כגון: ברי מים, ספסלים ציבוריים, מסעדות ואוטובוסים). גם בתי-הספר הציבוריים היו נפרדים: בתי-ספר לשחורים ובתי-ספר ללבנים. האפליה הייתה קשה במיוחד במדינות בדרום ארצות הברית, שבהן היו מקרי אלימות רבים נגד שחורים.

רוזה פארקס

חרם האוטובוסים

האירוע של רוזה פארקס וחרם האוטובוסים

בשנת 1955 עוררה אישה שחורה אחת, רוזה פארקס, סערה ציבורית גדולה. היא סירבה לדרישה של אדם לבן לוותר על הכיסא שלה באוטובוס ציבורי. על מעשה זה היא הועמדה למשפט, ובית המשפט הרשיע אותה בהפרת הסדר הציבורי.

בעקבות המעשה האמיץ של רוזה פארקס החל **חרם האוטובוסים של מונטגומרי**. האזרחים השחורים בעיר מונטגומרי (במדינת אלבאמה שבדרום ארצות הברית) החליטו לא לנסוע באוטובוסים הציבוריים כל עוד האפליה מתקיימת בהם. החרם נמשך כמעט שנה, ומרטין לותר קינג היה ממנהיגיו.

בסופו של דבר פסק בית המשפט העליון של ארצות הברית שיש לבטל את ההפרדה הגזעית באוטובוסים.

המאבק למען שוויון זכויות לשחורים בארצות הברית

מרטין לותר קינג הקדיש את חייו למאבק למען שוויון זכויות לשחורים בארצות הברית. בשנת 1957 הוא ייסד (בשיתוף עם כמרים נוספים) את הוועידה למנהיגות נוצרית דרומית (SCLC). הוא עמד בראש ארגון זה עד יום מותו.

פרס נובל לשלום
פרס בינלאומי שמוענק מדי שנה
למי שתרום תרומה חשובה
לשלום העולם.

**לינדון ג'ונסון, נשיא ארצות הברית, חותם על החוק לזכויות האזרח,
יולי 1964. מאחוריו עומד מרטין לותר קינג.**

הוועידה ארגנה צעדות בעד זכות הצבעה לשחורים ובעד ביטול ההפרדה הגזעית.
בהפגנה שארגנה הוועידה בקיץ 1963, בהשתתפות 250,000 מפגינים(!), נשא קינג
את אחד הנאומים המפורסמים ביותר שלו: "יש לי חלום" ("I have a dream").

מרטין לותר קינג תמך ב**מאבק לא אליים**. אחד ממקורות ההשראה שלו היה **מהטמה**
גנדי שדגל במאבק ללא אלימות. מרטין לותר קינג אף יצא לסיור בהודו כדי ללמוד עוד
על הגישה הזאת.

במשך שנות פעילותו הוא נעצר ונכלא כמה פעמים.

למאבק השחורים בארצות הברית היו הישגים רבים. למשל, ביולי 1964 נחקק **החוק**
לזכויות האזרח, שאוסר כל אפליה במקומות ציבוריים.

באותה השנה מרטין לותר קינג גם זכה ב**פרס נובל לשלום**.

רצח

הסוף המר

ב-4 באפריל 1968 הגיע מרטין לותר קינג לעיר מֶמְפִּיס במדינת טֶנְסִי שבדרום ארצות
הברית, כדי לתמוך בשביתת עובדים שהתקיימה שם. הוא נרצח בזמן שעמד
במרפסת בית-המלון שבו התאכסן. הוא היה בן 39 במותו.

גֶרְסוֹן אֲנֶדְרֶס פֶּלוֹר פֶּרֶז

מלחמות האזרחים בקולומביה

גֶרְסוֹן אֲנֶדְרֶס פֶּלוֹר פֶּרֶז נולד בשנת 1986 באחד האזורים העניים ביותר בבוגוטה, בירת קולומביה (בדרום אמריקה). בשנת 1997, כשהיה רק בן 11, ראה בטלוויזיה ידיעה על ילדה שנהרגה בקולומביה לאחר שדרכה על מוקש. בעקבות זאת הוא החליט לפעול למען הפסקת המלחמות בארצו.

כבר למעלה ממאה שנה שקולומביה סובלת ממלחמות אזרחים: קבוצות גֶרִילָה נלחמות בצבא של המדינה, ולשם כך הן מגייסות נערים ונערות רבים. לוחמי הגרילה מטמינים מוקשים רבים ברחבי המדינה, ואנשים חפים מפשע דורכים עליהם ונהרגים.

גֶרִילָה

לחימה של כוחות בלתי סדירים, שאינם צבא. הלחימה מבוססת על מארבים, התקפות פתע וניצחונות בֶּזֶק.

גרסון אנדרס פלור פרז

נערות, המשתתפות בהפגנה, נושאות שלט שעליו כתוב "לא עוד אלימות בקולומביה", 2008. למרות פעילותו של גרסון ופעילותם של אחרים, גם כיום המצב בקולומביה מתוח.

ילדים למען השלום

ביוני 1997 (בגיל 11) כתב גרסון הצעה להסכם שלום, וקרא לה: "ילדים למען השלום". המטרה של הצעתו הייתה להשמיע את קולם ורצונותיהם של הילדים. הצעתו עוררה תגובות רבות, ובעקבותיה התקיים משאל ילדים בקולומביה. 2,700,000 (שני מיליונים ושבע מאות אלף!!!) ילדים השתתפו במשאל והביעו את רצונם: לחיות בשלום ובשקט.

מסע למען השלום

גרסון כתב מכתב לנשיא קולומביה ואשתו וסיפר להם על הצעתו. בעקבות פעילותו החליט הנשיא למנות אותו לנציג ב"מועצה הלאומית לשלום", וזאת למרות גילו הצעיר.

גרסון היה הילד הראשון שנשא נאום בפני הקונגרס של קולומביה. הוא גם נפגש עם אישים ומנהיגים רבים, ובהם נשיאים מדרום אמריקה, המלכה נור מירדן, ראש ממשלת הולנד וחתני פרס נובל לשלום.

בשנת 1999, ביום הסובלנות הבין-לאומי, קיבל גרסון את הפרס הבין-לאומי לנוער, לשלום ולסובלנות מטעם האו"ם.

כשבגר, החל גרסון ללמוד משפטים בארצו.

האגודה לזכויות האזרח בישראל

תחומי הפעילות של האגודה לזכויות האזרח

האגודה לזכויות האזרח בישראל היא הארגון הגדול ביותר בישראל שעוסק בזכויות אדם. מטרת האגודה היא להגן על זכויות האדם בישראל. לפי רחל בניזמן, מנכ"לית האגודה לשעבר, האגודה פועלת בשלושה תחומים:

- 1. התחום המשפטי** - בתחום זה האגודה יוזמת הצעות חוק ופונה לבית המשפט כדי לעזור לנפגעי זכויות אדם להגן על זכויותיהם. האגודה גם מפעילה "קו טלפון חם לזכויות אדם". אנשים שחשים שזכויות האדם שלהם נפגעו, יכולים להתקשר לקו הטלפון הזה ולקבל ייעוץ ועזרה.
- 2. התחום הציבורי** - בתחום זה האגודה פועלת לשינוי דעות ועמדות בציבור כדי להעלות את מידת הרגישות לזכויות אדם וללמוד כיצד להגן עליהן. האגודה מפרסמת דוחות על הפרות של זכויות אדם, ופועלת גם לשינוי המדיניות של רשויות השלטון בישראל.
- 3. התחום החינוכי** - בתחום זה האגודה עובדת עם אנשים שבמסגרת תפקידם יכולים להשפיע על זכויות אדם של אחרים, למשל: שוטרים, חיילים, עובדים סוציאליים ומורים.

אסור
למיין
בכניסה
לבית
הספר!

מתוך קמפיין של האגודה לזכויות האזרח בישראל

מאבק לדוגמה

האגודה לזכויות האזרח בישראל פועלת למען קבוצות שונות בחברה הישראלית. אחת הקבוצות האלה היא נשים. באוגוסט 2019 הגישה האגודה לזכויות האזרח, בשיתוף שדולת הנשים בישראל, בקשה להצטרף לעתירה נגד אפליה בתקצוב של כדורגל נשים. בעמוד הפייסבוק של האגודה טענו כי "נשים מהוות מחצית מהאוכלוסייה, ובכל זאת הן נהנות רק מרבע מכלל התמיכה הממשלתית השנתית באיגודי ספורט לבוגרים, ומשישית בלבד מכלל התמיכה הממשלתית בפעילות ספורט לנוער. [...] מכיוון שעיסוק בספורט קשור בקשר הדוק לחיזוק ביטחון עצמי ופיתוח מנהיגות, המשמעות של האפליה בתקצוב היא פגיעה בסיכוי של נשים להיות שותפות מלאות בחברה."

רשימת קרדיטים ובעלי זכויות

עמוד 1

Photo by [Robert Collins](#) on [Unsplash](#)

עמוד 2

[ProjectFrontDoor](#), [Wikimedia Commons](#), [CC BY-SA 4.0](#) •

צלם לא ידוע. מתוך ויקישיתוף •

South Africa The Good News / [www.sagoodnews.co.za](#) (edit) •

עמוד 3

Guinnog, [Wikimedia Commons](#), [CC BY-SA 3.0](#)

עמוד 4

Paul Weinberg, [Wikimedia Commons](#), [CC BY-SA 3.0](#)

עמוד 5

South Africa The Good News / [www.sagoodnews.co.za](#) (edit)

עמוד 6

[Fronteiras do Pensamento](#), at [flickr](#), [CC BY-SA 2.0](#) •

Ivan uvanjieff, [Wikimedia Commons](#), [CC BY-SA 3.0](#) •

The British Foreign and Commonwealth Office at flickr, CC BY 2.0 (edit) •

עמוד 7

צלם לא ידוע. מתוך ויקישיתוף

עמוד 8

[John Mathew Smith](#) & [www.celebrity-photos.com](#), [CC BY-SA 2.0](#)

עמוד 9

Library of Congress, prints and photographs division [LC-U9-13396- 8] •

USA Marines site מתוך ויקישיתוף •

LBJ Library photo by Yoichi Okamoto •

עמוד 10

[USIA](#) / National Archives and Records Administration Records of the U.S. Information Agency Record Group 306

עמוד 11

Cecil Stoughton, White House Press Office (WHPO)

עמוד 12

צילום: Joe Shalmoni

עמוד 13

Photo: Andrea R. Stangeland and Ted Weber, [equinoXio](#) at flickr, [CC BY 2.0](#)

עמוד 14

כרזת האגודה לזכויות האזרח •

כרזת האגודה לזכויות האזרח, תמונה: Radist | [Dreamstime.com](#) •

עמוד 15

כרזת האגודה לזכויות האזרח, תמונה: Oleksandr Bedenyuk | [Dreamstime.com](#)